

Resonant Bodies - konsertturné

Av Jostein Stalheim

© Jostein Stalheim

FLKI

Institutt for Kunstfag

Høgskulen på Vestlandet

2024

HVL-notat frå Høgskulen på Vestlandet nr. 1

ISSN 2703-710X

ISBN 978-82-8461-065-8

Utgjeingar i serien vert publiserte under Creative Commons 4.0. og kan fritt distribuerast, remixast osv. så sant opphavspersonane vert krediterte etter opphavsrettslege reglar.
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sammendrag

Kjernen i turnen var et samarbeid mellom Nguyễn Thanh Thủy, Stefan Östersjö og meg i tillegg til å bringe inn erfarne utøvere med forskjellig bakgrunn og sjangre. Vi ville sette søkelys på improvisasjon, elektronikk og til dels telematikk som spesielt Östersjö hadde god erfaring med fra flere prosjekt (Östersjö, 2022). Dette var noe av det viktigste målet med konsertene der vi ville lage opplevelser som smeltet sammen ulike uttrykk og instrument, improvisasjonspraksiser og metodiske opplegg.

EMNEORD: Improvisasjon, kunstnerisk utviklingsarbeid, konsertturné, elektronikk, DJ, akkordeon, dan-tranh, akkordeon, elektronikk, telematikk.

Forord

Det er en utfordring å skrive en helhetlig formidling av prosjektet. Det har vidtrekkende konsekvenser å gi seg i kast med en improvisert konsertturne. Det er mange forgreninger i prosjektet både tidsmessig, kunstnerisk, didaktisk og samarbeidsmessig. Vi hadde en planlagt rute for datoer, reiser og arenaer. Det kunstneriske tok form underveis i forberedelsene og under selve konserten der respons fra omgivelsene også hadde indirekte innvirkning på resultatet. Vi brukte f.eks. opptak som ble spilt tilbake i ulike former, samspill med andre byer og nye deltakere.

De medvirkende var Nguyễn Thanh Thủy, Stefan Östersjö, Claudio Jacomucci, William French, Sergej Tchirkov og undertegnede.

Innhold

Sammendrag	3
Forord	4
Presentasjon av de medvirkende.....	6
Kunstnerisk idé og utgangspunkt	7
Utviklingen av arbeidet	9
Forhold til fagfeltet	14
Supplerende kommentarer	16
Etiske vurderinger	18
Ny kunnskap	19
Referanser	20
Presentasjon av prosjekt og hjemmesider	20
Lenker til videoer fra turnéen	21

Presentasjon av de medvirkende

Nguyễn Thanh Thủy er en ledende đàn tranh-spiller/improvisator innen både tradisjonell og eksperimentell musikk. Hun ble født inn i en teaterfamilie og vokste opp med tradisjonell vietnamesisk musikk fra en tidlig alder i Hà Nội. Hun studerte ved Hanoi Conservatory of Music hvor hun mottok sitt diplom i 1998, etterfulgt av en Master of Arts ved Institutt for kulturstudier i 2003. Siden 2000 har hun en undervisningsstilling ved Vietnam National Academy of Music. Hun har turnert i Asia, Europa, USA. Hun har mottatt mange utmerkelser, inkludert førsteprisen og Outstanding Traditional Music Performer Prize i National Competition of Zither Talents i 1998. Nguyễn Thanh Thủy har spilt inn flere CD-er som solist med orkester og solo-CDer. De siste fem årene har hun samarbeidet mye med koreografer, komponister og teatersjefer på mange tverrfaglige prosjekter. I perioden 2021-23 var hun internasjonal postdoktor ved Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, og ved Institutt for kunstfag ved Høgskulen på Vestlandet. Hennes postdoktor-tema er *Musikk og identitet i diaspora: nytt perspektiv på vietnamesiske kvinnelige innvandrere i Skandinavia*.

Stefan Östersjö, Luleå Tekniska Universitet (LTU) er professor i utøvende musikk ved Piteå School of Music og for tiden også professor II ved HVL. Som leder av GEMM-klyngen (Gesture, Embodiment and Machines in Music) ved LTU har han initiert flere praksiser som utforsker telematikkfremføring (som i Global Hyperorgan-prosjektet finansiert av Vetenskapsrådet 2023-2026), som også har medført utvikling av kunstneriske praksiser for fjerninteraksjon med fysiske instrumenter. Han deltar i de stedsspesifikke undersøkelsene, som utøver og er hovedansvarlig for den kvalitative analysen av videodokumentasjonen av den kunstneriske prosessen. Han er også ansvarlig for å organisere analysen og medforfatter skriveprosessen for de tre publikasjonene.

Claudio Jacomucci er akkordeonist, professor og komponist fra Italia. Han ble uteksaminert med laud som klassisk akkordeon fra Grenoble Conservatory (Frankrike) i 1992. Vinner av internasjonale konkurranser og har urfremført en rekke nye verk i samarbeid med komponister. Hans interesse for barokkens

historisk informerte fremføringspraksis brakte ham til å utvikle interessante arrangementer for akkordeon av verker av Monteverdi, Scarlatti, Dowland, Bach. Han har opptrådt som solist og har gitt mesterklasser i store deler av verden. Han er for tiden akkordeonprofessor ved G.B.Pergolesi Conservatory i Fermo (Italia). Han har samarbeidet som komponist og utøver med koreografen og danseren Kathleen Delaney og skapt flere komposisjoner som har blitt fremført på mange ulike arenaer i Europa. Hans har utgitt mange CDer og bøker. Han er redaktør for serien av bøker *Modern Accordion Perspectives* og koordinerer et internasjonalt ekspertpanel av de ledende klassiske trekkspillutøvere og lærere. Hans arbeid som komponist og improvisasjonsmusiker er en av grunnene han er hentet inn til dette prosjektet.

William French er en låtskriver, DJ og dataprogrammerer som har opptrådt som solist og laptop-musiker i mange sammenheng. Han medvirket blant annet i prosjektet *Sort Glimmer* (Rønning, 2022) der han var teknisk ansvarlig for å programmere og styre en elektronisk hanske (ConGlove). Han har opptrådt som DJ og låtskriver i mange sammenhenger, sist på Bali. Flere av hans låter på Spotify har flere hundre tusen treff og låten hans *Solstice* har pr dags dato hatt over 1 mill. treff: [Solstice](#)

Sergej Tchirkov ble født i St.Petersburg i 1980 og studerte akkordeon på Rimsky-Korsakov Special Secondary Music Lyceum. Hans interesse for ny musikk har ført ham til samarbeid med en rekke komponister og utøvere. Tchirkov har utfremført over 250 verk for akkordeon. Sergej har vært involvert i mange nye mediekunstprosjekter inkludert video, elektroakustisk, digitale og teatersamarbeid, hvorav noen ble initiert og/eller kuratert av Tchirkov. Han jobber for tiden som stipendiat i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Universitetet i Bergen, Fakultet for kunst, musikk og design, Griegakademiet.

Kunstnerisk idé og utgangspunkt

Jeg startet dette samarbeid med disse musikerne i et prosjekt som førte til en turne fra Piteå til Bergen med flere opptredener for og med studenter ved HVL, en samtidsmusikkfestival i Nord-Sverige, innslag på konferanser og kortere

opptreden på eget symposium for kunstnerisk utviklingsarbeid på HVL. Vi ville undersøke hvordan ulike situasjoner og omgivelser spilte inn på de fem ulike konsertene. Vi ville bygge et samarbeid rundt en kjernetrio; Nguyễn Thanh Thủy, Stefan Östersjö og undertegnede.

Første gang jeg møtte Stefan og Thủy var i forbindelse med deres tilknytning til HVL som professor II og post-doc-student. Jeg inviterte Thủy umiddelbart til en presentasjon av sitt masterprosjekt: et kunstnerisk utviklingsarbeid som kunne være inspirasjon for studentene våre. Det ble en reise både i improvisasjon, historisk referanse for instrumentet og en innføring i hva hennes arbeid går ut på. Studentene var imponert og overrasket, og da Thủy spurte studentene om deres egne prosjekter ble de nærmest svar skyldig da de ikke hadde forutsetninger for å reflektere i en kunstnerisk setting. Jeg så derfor sjansen til å dykke dypere inn i Thủy sitt prosjekt og hennes musisering i tillegg til å kontakte Stefan med samme formål. Jeg inviterte først Stefan til en privat improvisasjonsøkt der vi prøvde ut klang og form med de to instrumentene gitar og akkordeon. Både Stefan og jeg har tidligere hatt samspill i denne kombinasjonen, så vi fant umiddelbart materiale som vi kunne spille opp til hverandre. Uten forberedelse kunne vi holde et lengre strekk på opptil 8-10 min som gav mening og som vi begge mente vi lett kunne bygge ut til det doble eller tredoble. Dette gjorde vi senere og inviterte med oss Thủy i prosjektet med fri-improvisasjon.

Den fjerde jeg ville koble med i prosjektet var et nytt bekjentskap. Det var Sergej Tchirkov; en russisk akkordeonist som hadde startet på Griegakademieet ved UiB. Jeg visste han også var hovedsakelig interessert i samtidsmusikk og improvisasjon. I tillegg ville jeg utforske det telematiske med en musiker i en annen by: Amsterdam. Dette var Claudio Jacomucci som spiller akkordeon. Han var altså med oss overført på skjerm i Fyrrommet på HVL der vi var fire i rommet pluss en musiker som spilte live med oss. Videoen fra 19.november viser et knippe av kvartetter, inkludert stykker jeg hadde komponert, soloverk fra Sergej og Claudio og en duo fra Thủy og Stefan (Fyrrommet, 2021. Video fra konserten).

Vi hadde noen tekniske utfordringer da jeg ikke hadde tatt nok høyde for feedback og returlinjer til medspillere. Noe av den tiden vi skulle brukt til siste

koordinasjon måtte settes av til teknisk omrigg. For de andre i rommet ble dette en forstyrrende oppkjøring til først konsert og vi snakket i etterkant om måter å forberede slike telematiske opplegg der vi selv har det tekniske ansvaret (Östersjö, 2022). På tross av tekniske utfordringer fikk vi en fremføring som for oss var en bekreftelse på at vi hadde funnet ny innsikt og metoder for å spille sammen. Vi hadde som hensikt å lage klanglige utforskinger av alle kombinasjoner av ensemblet og spennet mellom strengeinstrument og tre akkordeons ble i ulike faser til både rolige solodeler og mer kaotiske partier. Improvisasjon var en viktig ingrediens og alle spilte verk eller live-komposisjoner som hadde innslag av fri-improvisasjon.

Spesielt hadde jeg gledet meg til å improvisere med fullt ensemble, noe som både hadde utallige muligheter, men også utfordringer. Teknisk jobbet vi mye med å få gjort streaming til youtube-kanal optimal. Det innebar mye prøving og feiling, justering og koordinering av lyd og bilde fra alle både til og fra Amsterdam, Bergen og live-streaming. Det fungerte over all forventning, selv om det i enkelte perioder ikke var helt optimalt billedmessig.

Utvikling av arbeidet

Samarbeidet mellom Stefan, Thùy og meg fortsatte og vi ville gjøre en konsert på festivalen Kluster 2022 i Piteå (Kulturforeningen Kluster, 2022). Der hadde vi en “vanlig” konsert i salen på Acousticum uten telematikk eller streaming, men med elektronikk, mikrofoner og forsterkning på alle instrument og med enkelte lyseffekter. Stefan hadde en verbal introduksjon for festivalpublikummet og vi hadde fokus på samspill, improvisasjon og en inngang med elektronikk; en transduser montert på Thùys vietnamesiske instrument “dan tranh”. En etter en falt vi inn og jeg hadde en enkel inngang til min medvirkning gjennom å lytte meg inn i det elektroniske klanglandskapet som jeg forsøkte å gjenskape på mitt instrument. Konserten utviklet seg godt og vi hadde individuelle soloer og ulike parti der vi spilte to og to, eller alle tre. Vi hadde avtalt med lystekniker om at hun skulle dempe lys gradvis til mørke etter ca 50 min. Dette ville være et cue for oss

at det var noen få minutter igjen av konserten i Acousticum, Piteå. Det er dessverre ikke lyktes meg å få tilgang til dokumentasjonen fra konserten.

Programkommentaren som vi har gitt publikum er på de siste prosjektene dette:

Resonant Bodies

An encounter across cultural boundaries demands from each performer to be on the edge, listening, not through cultural prejudice but as resonant bodies, seeking the unexpected in the sonic event. In this free improv set we find the Vietnamese đàn tranh player Nguyễn Thanh Thủy and the Norwegian composer and accordion player Jostein Stalheim in interaction with the guitarist Stefan Östersjö, professor of music performance at Piteå School of Music. The three performers seek to weave elements of traditional music together in a sonic landscape of a fragile and splintered nature.

Jeg inviterte Stefan og Thủy til en ny konsert på HVL, denne gang med William som er DJ og jobber med et annet prosjekt jeg er involvert i ved HVL: den elektroniske hanske. Dette var et prosjekt som startet med utforsking sammen med et ensemble der jeg kun var improviserende akkordeonist (Sort Glimmer, 2020). Haldis Rønning inviterte til et annet prosjekt med improviserende ensemble med komponister, koreograf og noe som etter hvert skulle utvikle seg til å involvere bruk av elektronikk og lysteknikk; altså en multimediaforestilling. Vi hadde noen av utforskninger på Læringslaben ved HVL og dette førte til at jeg søkte Sårkornmidler og fikk til innkjøp og utforsking av Mimu-hansken; en elektronisk kontroll-hanske som via blåttann kommuniserte med en datamaskin med lydprogram. Hansken kunne programmeres til å sette i gang lydfiler, til å stanse eller legge på effekter, eller bearbeide det klanglige med filtre og EQ. I den sammenheng fikk jeg samarbeide tettere med William French som arbeidet som DJ og hadde lang erfaring med programmering av slike blåttann-enheter. Dette munnet senere ut i en full multimediaproduksjon der styrt improvisasjon stod i fokus. Mimu hansken har også en variant for barn; miniMIMU som kan klippes til og settes sammen som et byggesett. Her er det noe enklere nivå, og mulighetene færre, men likevel har jeg erfart at dette får barn og unge til å

«kjenne» på lyden og forandringen av enkelte parametere. I konsertene Resonant Bodies var fokuset mer åpent med tilknytning til komponerte verk og optiske partitur. Her brakte gjestemusikere med seg partitur med utradisjonell notasjon, optisk utformet og med farger, former og tilhørende video.

På konserten med Stefan, Thùy, William og meg i Mimes Brønn (HVL) var Sergej med i publikum i tillegg til komponister og andre utøvere som ga oss tilbakemeldinger etter konserten (Mimes Brønn, 2022, video fra konserten).

Denne konserten ble annerledes enn de forrige, både pga nye ensemblemedlemmer og med elektronikk av William. Vi møttes kort tid i forveien og gjorde noen få avtaler, som f.eks. åpning av DJ solo, deretter en etter en som entrer scenen. Situasjonen førte til andre typer improvisasjoner; hvordan rollene skulle fordeles underveis og når vi skulle ha solo, duett, eller fullt ensemble. Vi avtalte også at vi skulle forlate scenen en etter en, noe jeg skulle ta initiativ til og være den første som gikk. Thùy skulle være den første som installerte seg på scenen etter William. Dette ga en fortelling inn og ut av elektronikk som vi opplevde spennende og som fikk meg til å reflektere om videreføring av prosjektet. Vi gjorde også en uformell kortversjon i Global Lounge dagen etter som del av studentene sin elektronikk-utstilling og -konsert. Dette ga en veldig lyttende og interessant atmosfære der lærerensemblet med eksterne medvirkende avsluttet “showet” med en fri improvisert kvartett. Her var jeg også den første som forlot scenen og markerte avslutningen på konserten (Global Lounge, 2022. opptak av konserten). Da jeg hørte de tre gjenværende musikerne improvisere videre kunne jeg hatt lyst å gå tilbake til scenen, men forble sittende blant publikum. Som helhet fungerte det spesielt godt med de tre fasene; presentasjon av ulike elektronikk (VR-briller, elektronisk hanske, synther og el-instrumenter), deretter studentkonsert med fire komposisjoner og til slutt oss i lærerensemblet. Dette var slutten på en ukes symposium som satte søkelys på kunstnerisk utviklingsarbeid med elektronikk, samspill, improvisasjon og refleksjon. Praten etterpå med studentene ble veldig innholdsrik og oppløftende; refleksjoner over publikumskontakt, det musikalske utbyttet, interaksjonen med publikum og andre utøvere og utprøving av nye elektroniske muligheter. Et godt samspill mellom studenter, lærere, publikum og eksterne medspillere - godt støtte av lydtekniker fra Drift.

Den siste fremføring av vårt prosjekt var i forbindelse med en internasjonal konferanse i Bergen i regi av David Heberts forskningsgruppe GAME (Mariakirken, 2022, video fra konserten). Jeg bestilte Mariakirken ved Bryggen i Bergen og vi spilte en times konsert med muntlig introduksjon av oss tre medvirkende: Thùy, Stefan, meg og litt bruk av elektronikk. Vi filmet det med fire kameraer og redigerte det til en video som er vedlagt.

Dette prosjektet sammen med Thùy, Stefan og de andre musikere egner seg godt for et fjernsamarbeid der man på kort tid gjør avtaler og tilrettelegging der kjernen består av våre instrumenter, reaksjon og lytting ved hjelp av fri-improvisasjon eller live-komponering, i tillegg til elektronikk. Jeg tror vi har åpnet muligheter for studenter og andre i presentasjon av vårt prosjekt til å utforske instrumenter og elektronikk med alternative spilleteknikker, respons på hverandres innfall, lytting og improvisasjon.

Ved siden av den konkrete turneen i Sverige og Norge har dette vært en bli-kjent-prosess mellom utøverne; både kjernemusikerne Thùy, Stefan og meg, men også de andre som har bidratt inn i improvisasjon opplegg som Claudio, Sergej og William. Vi har utvekslet og delt erfaringer, kunnskap og funnet praktiske løsninger på mange ting, teknisk, musikalsk og logistisk som har vært lærerikt. Det har fostret ny kunnskap om samspillsituasjoner, hverandres instrumenter og elektronikk. Dette har blant annet ført til kunnskap om lyd og kommunikasjon; i det flere ulike instrument, både eksotiske og europeiske, møtes i musikalsk kommunikasjon i form av imitering, kontrastering og støtting av klanglige, rytmiske/pace, tekstur- og formmessige, og improvisatoriske strukturer. Dette har igjen ført til refleksjoner i etterkant med samtaler rundt mikrotonale, clusterlignende harmonier og fysiske, kroppslige utfoldelser. Dette inkluderer bekleddning, plassering og opptaksteknikker, i tillegg til det rent musikalske formidling- og opplevelsesmessige.

Vi fikk utforsket ganske mye i disse improvisasjons konsertene, men det er mange uutforskede felt enda; spesielt i forhold til øyeblikk i en ensemble-improvisasjon der det er umulig å gjenskape det samme øyeblikket. Denne

flyktige temporære situasjonen skaper en enorm bevisstgjøring og inspirasjon, samtidig med at man kobler sine egne intensjoner med medspillernes initiativ.

Som del av turneen hadde vi også workshop i improvisasjon, forelesninger, verbale introduksjoner og samtaler med publikum og arrangører som medførte en god del refleksjon rundt denne sjangeren. Det innebar feks hvordan plassere seg på scenen, hvordan forsterke og balansere lyd, nærhet til publikum, ulike former for fri-improvisasjon. Denne kunnskapsutviklingen tar jeg med meg og der det er relevant kan jeg ta det inn i undervisningen og prosjekter med studentene på HVL og LTU (Luleå tekniska universitet). Blant annet fikk jeg bruk for denne kunnskapen om timing, kommunikasjon og refleksjon i et studentstyrt prosjekt rundt alternative spilleteknikker og inside-piano. Studentene var ivrige etter å prøve nye klanger og toneproduksjon direkte på strengene med ulike verktøy. I etterkant spilte jeg også eksempler på andre bearbeidelser av lyd, både elektronisk og akustisk. Man kan godt finne klanger som ligner på elektronisk lyd insides et piano. Jeg koblet det også med andre egne komposisjoner der jeg benytter lignende teknikker, som feks i Ophelia scene (Stalheim, 2015) eller Mellomromogstrenger (Stalheim, 2018). Dette skaper muligheter for lavterskel prosjekter der barn og unge kan utforske en streng, en flygelramme eller ulike spilleteknikker på gitar. Her refererte jeg blant annet til et prosjekt i Sverige der jeg opplevde en konsert med gitarer hengende i hyssinger fra taket ble spilt på av barn samtidig med at de pendlet frem og tilbake. Det var et prosjekt som skapte mange ulike kommentarer og som supplerte det de selv hadde forsket på inside piano. På den måten kan man bygge et repertoar av lyd, formidling og refleksjon som studentene kan ta med seg ut i praksis og senere i arbeidssituasjonen som musikk lærer.

På HVL har vi også en Master i kreative fag og læreprosesser som også utvikler kompetanse på området. Bla. ved å ta fatt i sammenligning mellom improvisasjonskonserter og en profesjonsutøvelse som lærer i musikk. Det som skiller Resonant Bodies er den gjennomgående profesjonelle linjen med erfarne deltakere innen flere felt med vekt på moderne tradisjoner og uttrykk, samtidsmusikk og spesielt fri-improvisasjon helt uten rammer eller planlegging. Det medfølger selvsagt en del logistikk og teknisk tilrettelegging, men det

kunstneriske er veldig lettgående. Det betyr ikke at det er tilfeldig eller likegyldig hva vi spiller, men vi har alle lignende referanser og det går lett å koble seg på det de andre tar initiativ til og vise versa.

Dette var foreløpig slutten på vårt samarbeidsprosjekt, men jeg tviler ikke på at det blir flere anledninger; vi har nemlig fått innvilget et kunstnerisk utviklingsprosjekt fra HKdir der vi i løpet av de neste tre år skal lage en telematisk opera bygget på libretto av Astrid Luisa Karlsson (tidl Niebuhr): Zosimos' ni liv (www.zosimos.no). Dette hadde oppstart i september 2023 og med bakgrunn i samarbeidet med Stefan så langt har dette lagt grunnlaget for en kunstnerisk utvikling som fra mitt ståsted lover godt. Vi har fordypet oss i ulike improvisasjonssammenhenger, telematikk, haptikk og elektronikk. Det som kommer i tillegg, er en libretto og bærbart elektroniske kostymer. Dette bygger også videre på et prosjekt Stefan er med som heter Interwoven Soundspaces.

Forhold til fagfeltet

Dette kunstneriske utviklingsarbeidet har hatt stor betydning for meg. Turneen har vært veldig innbringende på mange nivå. Det var minimalt med økonomisk utbytte fra turneen, men det har ført til erfaringene og samarbeidet på tvers av land, skoler, workshops, konserter og møteplasser. Det har altså inkludert både studenter ved HVL og LTU, eksterne medvirkende med forgreninger over i andre prosjekt. Spesielt har det vært utviklende å samarbeide med nye bekjentskap som Thùy og Stefan der Thùy har brakt inn en hel verden av musisering, improvisasjon og manipulasjoner av sitt instrument. Hun har vært veldig lyttende og responsiv i arbeidet og interessante tanker rundt ulike imitasjonsteknikker. På den ene siden av strengestolene kan det stemmes diatonisk, mens den andre siden er "ustemt" uforutsigbar og ofte mikrotonal. Dette fikk meg til å tenke på hvordan to verdensdeler møtes. Dette har jeg også erfart tidligere med andre kontinenter i forhold til ulike intonasjon praksiser på de ulike instrumentene og stemmer. Når elektronikk ble brukt opplever jeg også at språket vi bruker på en konsert utvides og forlenges. Med startpunkt i en pentaton klangverden kan man gradvis supplere med nye toner og dermed få en

lytteopplevelse som utvider horisonten ved hjelp av alternative spilleteknikker eller bare å bruke strengen fra “den andre siden” av strengestolene. Dette har igjen medført at jeg utforsker mitt eget instrument og feks inside piano, der disse klanglige transformasjonene kan være utfordrende å gjenskape i andre sammenhenger eller andre instrumenter.

Et aspekt er begrepet *komprovisasjon* som jeg har fra ulike sammenhenger; både i Rikskonsertene med satstingsprosjekt innen samtidsmusikk der produsent Håkon Skoge var en inspirasjon å arbeide med. Jeg møtte det senere fra en soundpainter som hadde utviklet en optisk notasjon som kombinerte improvisasjon og komponerte avsnitt (Rolin, 2023). Denne kombinasjonen av live-komponering og en individuell fri improvisasjon er inkludert i begrepet komprovisasjon. Blandingen av planlagte og intuitive forløp er jo kjent i mange sjangre der man har delvis forhåndsdefinerte strukturer; en melodi, en tonalitet, en klang, en puls koblet med frie soli som spenner fra spontan respons fra publikum og medartister til å fylle inn tomrom i bakgrunn til en annen solist. Grensene mellom intuitiv skaping og live-komponering er flytende, men begrepet er etablert som betegnelse for et felt innen improvisasjon som kombinerer kjent, bearbeidet og nytt materiale. Jeg kan også nevne pianisten Jacques Loussier som tidlig utforsket klassisk musikk i kombinasjon med jazzinspirert improvisasjon.

Jeg opplever at vi alle har utviklet nye teknikker for improvisasjon, lytting og kunnskapsbygging gjennom en kontinuerlig utveksling av tanker og ideer rundt arbeidet vårt. Jeg har fått styrket en systematisk oversikt på improvisasjonsteknikker som kan måle seg med lignende erfaringer fra tegnspråket Soundpainting som jeg har jobbet med i over 20 år (Thompson, 2018). Dette er et tegnspråk som brukes til å sette i gang og styre improvisasjon. Det er herfra jeg har adoptert live-komponering og improvisasjon. Feks er håndtegnet “Relate to” et typisk håndtegn i Soundpainting som har mange betydninger og måter for ensemblet å gi respons. Man forbereder ensemblet med å vise tegnet og deretter trer frem i “the imaginary box” - som medfører aktivitet for ensemblet. Denne responsen kan være imitasjon av det som man skal relatere til; det kan være å lage en støttende funksjon som matcher, eller å skape kontrast til det man skal relatere til. Dette gir igjen mange underkategorier av muligheter

for å improvisere ved hjelp av ett håndtegn: "Relate to". En annen styrke i Soundpainting er kategorier av håndtegn som er sortert i forhold til språklig syntaks Hvem, Hva, Hvordan og Når; eller WHO-function, What-sculpting, What-function, How-sculpting, WHEN-function og Who-function. I tillegg til mange tegn for bearbeidingsmuligheter som fader-arm, stop/start, minne-familien og Play Can´t Play. Ikke minst er det fasinende å kunne bruke de samme håndtegnene i alle disipliner: musikk, dans, teater og visuell kunst. Tegnspråket kan altså brukes som koreografi, lyssetting, kostymeskift, forflytninger på scenen i tillegg til å "soundpante" det musikalske. Denne kombinasjonen av det planlagt og det uforutsigbare er spesielt fasinende og triggende for hvordan man utvikler en slik forestilling fra ingenting.

Supplerende kommentarer

I sammenheng med prosjektet jeg her reflekterer over vil jeg si det er en videreføring av Soundpainting som jeg lærte tidlig på 2000-tallet der jeg har fått et systematisk teknikk og fremgangsmåter for improvisasjon med alle former for ensembler: rene musikkensembler, inkludert med andre disipliner og fullt multidisiplinært ensembler. Det som også er motiverende er hvordan man kan bruke dette tegnspråket med ensembler av barn, unge, amatører og profesjonelle; slik jeg har gjort i en spansk barnehage, på videregående skoler som Langhaugen, med amatørkor og med studenter ved HVL. Ofte er det en fordel med ulike nivåer, sjangre, disipliner og aldre slik at det bidrar til utforming, variasjon i respons og deling av ideer, m.m. Dette mangfoldet av muligheter og konsentrasjon har stor betydning for meg som musiker, komponist og medspiller i utallige situasjoner og sammenhenger - ikke bare musikk. F.eks. er nervøsitet som musiker fraværende og uansett anledninger aldri et problem å entre scenen, noe som har en viktig for bivirkning av improvisasjon, musikalsk kommunikasjon og samarbeid innen mange felt; ikke bare kunstutøvelse. Jeg er av den overbevisning at tidlig kontakt med improvisasjon har stor betydning for hvordan man forholder seg til kunstformidling; skapende og utøvende. Det å improvisere samler og utvikler mange kompetanseområder og har som sagt

påvirkning på scene-nervøsitet, men også meg som lærer, mentor og dommer i konkurranser. Improvisasjon er ikke en nødløsning og “siste utvei”, men et strukturerende blikk med respekt for hva som skjer uansett. Faren med den åpenheten er selvsagt at man ukritisk godtar “alt”, men jeg tror ved å bruke den erfaringen konstruktivt vil improvisasjon bidra til et enda mer kritisk blikk/øre, til å finne pragmatiske løsninger på et høyt nivå og arbeide med konfliktløsning og motstridende interesser i et kunstnerisk uttrykk.

Men det er også uunngåelig at improvisasjon som fellesnevner i en konsert kan være problematisk og utfordrende. Publikum kan falle av, de er kanskje ikke like motivert for klanglig og tekstuell utforskning og dermed samle opp en distanse til det engasjementet som utøverne føler. Publikum kan være forutinntatt til fri-improvisasjon og møte opp med uriktige forutsetninger for å lytte og lytte på nytt. Innad i ensemblet er det også fare for at noen tar for mye styring, eller blir for passive. Denne balansen er veldig sårbar i små grupper og man må utveksle en trygghet for at slike fri-improvisasjonskonserter skal fungere optimalt. Når det er sagt er det også ikke uvanlig at det samme skjer i en konsert med planlagt repertoar og innøvde standardroller med solist og akkompagnement.

Jeg mener dette prosjektet har bidratt til å arbeide sjangerfritt og ukonvensjonelt, samtidig som man opparbeider en faglig sikkerhet og overbevisende holdning på en scene. Det har bidratt til å videreutvikle meg som komponist, både i forbindelse med å komponere for og med barn og unge, men spesielt i profesjonelle sammenhenger der man blir utfordret til å øke forståelse for eksperimentell musikk. Her kan jeg nevne mange eksempler, men vil trekke frem prosjektet Sort Glimmer/Hrafninna med Rønning, der vi møtte islandske musikere for første gang på Island bare noen dager før forestillingen (Reykjavik Arts Festival, 2022). Der instrumentkunnskap, samspill, kommunikasjon og samvær gikk helt smertefritt og skapte en god plattform for å samkjøre prøvesituasjonen frem til en multimediaforestilling; bevegelse, lys, video, improvisasjon og ikke minst ledet av Halldis ved hjelp av elektronisk hanske. Ledelsen gikk både på styring av elektronikk, men også gi signaler for ulike deler samt konvensjonell dirigering. Dette prøvde vi også ut i dette prosjektet der DJ William hadde en workshop med studentene og der vi hadde små “etyder” der vi

hadde lydprøver: se vedlagt minivideo med Halldis meg og William som prøver ut noen av mulighetene i elektronisk hanske. Det er ikke lett å oppfatte, men bestemte effekter og funksjoner i et musikkprogram kan styres av de bevegelsene som hansken trigger. Dette er også overførbart i mange sammenhenger, både selve improviseringen, men også generell strukturering av lyd, bevegelse, lys og tekst i romlige dimensjoner. Jeg tror at pedagogikk som bygger på et mangfold, vil forme mennesker til å være åpne og lyttende. Jeg vil også nevne ulike dimensjoner og følelser i kunstformidling der for eksempel det vulgære og groteske godt kan settes i forlengelse av det vakre/skjønne, sentimentale, spirituelle - bare for å nevne noen.

Etiske vurderinger

I forbindelse med dette prosjektet er det tre områder som berøres av etiske vurderinger: improvisasjon, elektronikk og samarbeid på nettet (telematikk).

I en forestilling som Resonant Bodies med fri improvisasjon er det flere forhold når det gjelder originalitet og samspill. Det kan virke tilfeldig og uforutsigbart, noe vi arbeidet en god del med å unngå og etter beste evne fremstå som en fri improvisasjonskonsert. Dvs vi ikke hadde gjort prøver der vi planla i detalj hva som skulle skje. Dette ble også introdusert til publikum i forkant av framføringen. Det vil allikevel alltid være en del skepsis til en slik fri form og vi var bevisste på å fremstå overfor publikum før og etter med seriøsitet.

Ved bruk av elektronikk er det også en fare for tvil om levende musisering siden det er så lett å spille av en lydfil som man bearbeider live. Det er jo mange grenseoppganger her og det var for oss viktig å bruke materiale som ble skapt der og da med tekniker/DJ som kunne bearbeide materialet videre. I mange sammenhenger finner man en enkeltperson som kan få en laptop til å høres ut som et helt orkester noe vi prøvde å unngå siden vi ville ha en live-følelse på konserten; respons oss imellom, ideutvikling og kroppslig engasjement i bruken av elektronikk.

Den tredje utfordringen i prosjektet var samarbeid på nettet i konserten i Fyrrommet (2021). Her gjorde vi vårt beste for å få en transparent oppstilling og filming; opptak av lyd og bilde. Selv om det var flere kameraer i bruk var det viktig for oss å fremstå som live-band uten forhåndsinnspilte parti. Noe elektronikk ble brukt, men da i setting at det var bakgrunn for en improvisasjon, eller intuitiv musisering som noen vil kalle det.

Vi håper å ha unngått eventuelle etiske dilemmaer på turneen og mener vi har tatt de forhåndsreglene som trengtes.

Ny kunnskap

Konklusjonen på denne refleksjonen er at improvisasjon i mange sammenhenger kan supplere, utvikle og ekspandere sin kunstneriske kompetanse om det er i et klasserom, i en konsertsal, på klubben eller i et steds spesifikt konsept. Det som er planen videre, er å utvide tidsrammene og inkludere flere kunstarter. Dette skal som sagt gjøres i prosjektet Zosimos' ni liv - en telematisk opera (zosimos.no). Der er de ni følelsene ifølge indisk kunstteori en av strukturene bak sceneinndelingen, men også innholdsmessig med fordypning i forskjellige tekstuttrykk - som beskrevet i librettoen. Det skal også være en reise historisk med ulike tidsepoker, men også historiske milepæler i tillegg til å være en kollasj av sjangre og uttrykksformer. Dette har vi bygget opp kompetanse på gjennom dette improvisasjonsprosjektet og det vil være en verdifull sammenbindende funksjon og også en stor del av det komponerte lydbilde.

Improvisasjon kan fungere som en forberedende fase til slike større prosjekter, men det kan også være noe i seg selv. Improvisasjon som en del av en konsert med tradisjonell komponert musikk, teaterregi, koreografi, etc. Improvisasjon kan være en opplevelse i seg selv, der man kan assosiere videre og fantasere om forbindelser og avstikkere til annen kunst. Dette er kjernen i improvisasjonsprosjektet som har gitt oss kunnskap man kan bygge videre på. Det er bl.a. planlagt tre publikasjoner i forbindelse med det neste prosjektet i samarbeid med Stefan Östersjö.

Referanser

Reykjavik Arts Festival (2022) URI: <https://tix.is/en/harpa/event/12941/reykjavik-arts-festival-hrafninna-sort-glimmer/>

Rolin, E. (2023) Improvisation. URI: <https://www.choosechicago.com/event/improvisation/>

Stalheim, J. (2015) Ophelia. Spotify: URI: <https://open.spotify.com/track/2EnlQHPLD8S1FeWsIfVLeX?si=14736e0e2e2f43b2>

Stalheim, J. (2018) Mellomromogstrenger. Soundcloud. URI: <https://soundcloud.com/jostal/mellomromogstrenger>

Thompson, W. (2014) Soundpainting. SPing-Books. New York

Visi, F. (2020) Telematisk performance. URI: <https://www.federicovisi.com/physically-distant-online-talks-on-telematic-performance/>

Östersjö, S. (2022) Investigating remote music-making. URI: <https://www.ltu.se/ltu/media/De-undersoker-musicerande-pa-distans-1.224913?l=en>

Presentasjoner av prosjekt og hjemmesider:

Acousticum. URI: <https://www.ltu.se/ltu/Kontakta-oss/Pitea/Musikhogskolan/Studio-Acousticum-universitetets-konserter-1.123549>

ConGlove. (2019) URI: <https://norwegianscitechnews.com/2019/01/digital-glove-returns-control-to-conductor/>

French, W. URI: <https://open.spotify.com/artist/7fVT43Q7MAKRSAemqdtMTJ?si=jxoYv14UTPmf2hk9mBdsOg>

Jacomucci, C. URI: <http://www.claudiojacomucci.com/biography.html>

Interwoven Sound Spaces. URI: <https://www.digital-future.berlin/en/research/projects/interwoven-sound-spaces/>

Kluster. Konsertserie URI: <https://kulturforeningenkluster.nu/>

Mimu-hanske. URI: <https://www.mimugloves.com/>

ModernAccordionPerspectives. URI:

<http://www.claudiojacomucci.com/modernaccordionperspectives.html>

Nguyễn T. URI: <https://www.researchcatalogue.net/profile/?person=55915>

Rolin, E. URI:

<https://www.cdmc.asso.fr/en/ressources/compositeurs/biographies/rolin-etienne-1952>

Sort Glimmer. URI: <http://nymusikk.nextmp.net/no/hva-skjer/bergen-sort-glimmer>

Tchirkov, S. URI: https://www.tchirkov.eu/biography_en/

Östersjö, S. URI: <https://www.ltu.se/staff/s/steost-1.58000>

Zosimos´ ni liv. URI: www.zosimos.no

Lenker til videoer fra turnéen

Mariakirken 16.12.22 URI: https://youtu.be/t-T_gx6uU5U

Global Lounge 11.11.22 URI: <https://youtu.be/E8kqzhY4VD8>

Mimes Brønn 10.11.22 URI: <https://youtu.be/kSwNudswfvc>

Fyrrommet 19.11.21 URI: <https://youtu.be/MLLcTGrzbSs>